

EVANGELIKUS ÓRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Megjelenik hetenkint egy íven.
Kéziratokat, előfizetési díjakat, hirdetések szövegét és díját a szerkesztő-kiadó címére kell küldeni.

FELELŐS SZERKESZTŐ-KIADÓ:
GEDULY HENRIK evang. lelkész,
NYIREGYHÁZA.

A lap ára: Egész évre 12 K
Félévre 6 K
Negyedévre 3 K
Egyes szám ára 40 fillér.
* Hirdetés ára oldalanként 40 korona. *

TARTALOM-JEGYZÉK: Vezércikk. Katolicismus a protestantismusban. *Moczkovcsák Ernő.* — Visszhang az »Evang. Ór-
álló« 43-ik számában: »Mi kifogás lehet a vallásgegyenlőségi szövetség ellen?« című cikkre. *B. J.*
— A kultusz-táreza és az új egyházpolitikai törvényjavaslatok. — A lelkészek tanuló fiait segélyző
intézet évi közgyűléséről. — o— — Táreza. Esti ének. *Varga Márton.* — Belélet. — Irodalom. —
Pályázatok. — Hirdetések.

Katolicismus a protestantismusban.

A protestáns egyházak csak e napokban ünnepelték a reformatió évfordulóját. Ebből az alkalomból az „Evang. Órálló“ vezércikket közöl ezen címmel: „Új reformatió!?“ S ezen cikkben azon kérdést veti fel „*valóban odáig jutottunk-e már, hogy a protestantismus így, ahogy ma van, jelenlegi dogmatikájával, egyházszervezetével, hitéletével és egyháztársadalmi szereplésével elvesztette-e már létjogát, és tovafejlődésének minden feltételeit?*“ S e kérdésre megadja a választ is további fejtegetésében, hogy: „*aki a protestantismus hanyatlásának, vagy fejlődésének lehetetlenségéről, vagy tovahaladásának a protestantismus lényegéből eredő akadályairól beszél: az vagy rémképeket fest öntudatlanul, vagy nem elég mélyen bocsátkozik bele a dolog lényegének megismerésébe.*“

A „protestantismus“ létjogát nem vesztette el, mert a protestantismus: „elv.“ — A protestantismus a szabad tudományos kutatásnak, a lelkiismereti szabadságnak s a tanszabságnak elve. Ebből az elvből született meg a reformatió! A protestantismus tehát létjogát nem vesztette el! De nem vesztette el tovafejlődésének feltételeit sem! De ha a protestantismust azonosítjuk a reformatió következtében életre kelt külső felekezetekkel, akkor sajnos, be kell vallanunk, hogy a tovafejlődés lehetősége megszűnt, mert a protestantismus, mint életjentartó elv, háttérbe szorult! Csaknem azt lehet mondani, a protestantismust, az elvet, az éltető erőt, az alapot, a lényegét, elnyomta a forma, a protestáns egyházak külső dogmatikai formalizmusa!

Tény, hogy aki „a protestantismus tovafejlődésének a protestantismus lényegéből

eredő akadályairól beszél, az vagy rémképeket fest öntudatlanul, vagy nem elég mélyen bocsátkozik bele a dolog lényegének megismerésébe.“ De hát hol van a protestantismus lényege? Hol a tiltakozás a lelkiismereti kényszer ellen?, hol a gondolatszabadság, a tanszabadság, a szabad tudományos kutatás érvényesítésének követelése? A múltban! — A dogmatikai formalizmus jutott ismét uralomra, mint a reformatió idejében, a mely élettelen formalizmusból támadt a reformatió, a protestantismus.

De varázsoljuk magunk elé nagy vonásokban a történelmet! Beszéljen az ő bizonyoságtétele!

A reformatió szembeállt a középkori katolikus egyház lelkiismereti zsarnokságával, tiltakozott e lelkiismereti kényszer ellen, mely szerint a híveknek azt kellett hinni, a mit az egyház megparancsolt. A reformatió kivívta a lelkiismereti szabadságot, kimondta a szabad kutatás, a gondolatszabadság és a tanszabadság elvét. Rálépett azon talajra, melyet a kath. egyház elhagyott, az evangyeliom talajára, a szentírás alapjára s ezen építette fel hitéletét és dogmatikáját! A régi symbolikus iratok s a szentírás alapján létesültek a reformatió symbolikus iratai, melyekben a reformatió kifejti dogmatikáját a katolicizmus dogmaival szemben, részben azon indokból, hogy a külvilág előtt bizonyítsa, hogy hite, dogmatikája az evangyeliomon alapul, részben s talán főleg azon indokból, hogy magát, hitéletét, dogmatikai álláspontját a támadásokkal szemben megvédelmezze, s a reformatió létjogosultságát kimutassa; — de bizonyára legkevésbé létesültek azon okból, hogy a reformatió betetőzését, végleges megállapodását, fejlődésének meggátlását képezzék! Nem akarnak ezek egy áthághatatlan, felülmulthatatlan és meg-

győzhetetlen s megdönthetetlen végeredményt képezni, csupán az *akkori kutatások, küzdelmek eredményeit*, melyeket azonban a későbbi kor tudományos kutatása, kritikája, — a protestáns elv, a szabad tudományos kutatás, a gondolatszabadság, a tanszabadság, a bibliai kritika elve alapján — túlszárnyalhat. Hiszen maguk a reformátorok, — kik a szentírás alapján mindenképp a hitéletet rendezték — nem idegenkedtek attól sem, hogy a bibliai iratokat kritika tárgyává tegyék. A bibliai kritika, a lelkiismereti szabadság, a szabad tudományos kutatás, a tanszabadság — a reformatió vívmányai!

Hogy állunk ma, csaknem négy évszázad múltán? — A reformatió által átvett és létrehozott symbolikus iratok, melyekben az *akkori kor dogmatikai eredményei* vannak lefektetve, ma az egyház hivatalosan kifejezett hitelvei lettek, felruházva ugyancsak a családhatatlanság, a tévedhetetlenség nymbusával.

Igaz ugyan, hogy a protestantismus ma is hangosan és büszkén hirdeti a tudományos szabad kutatás, a tanszabadság elvét, de ennek érvényesítését csak azon határig engedi meg, míg ennek eredménye nem jut ellenkezésbe a dogmatikával, az egyház hivatalosan elfogadott és kifejezett hitelveivel. Hogy lehet ilyen körülmények között a protestantismus továbbfejlődéséről beszélni, vagy arra egyáltalában gondolni is? Nem a katolicismus ez a protestantismusban?

Mert mi is az a katolicismus? Tagadása az emberi értelem képességének, az úgynevezett felfoghatatlan dogmákkal szemben, melyek az egyház hivatalosan kifejezett hitelvei; tagadása a szabad tudományos kutatás-, a tanszabadság jogosultságának; illetve ezek szabad működésének csupán azon határig való elismerése, míg azok a hivatalos dogmákkal ellenkezésbe nem kerülnek.

Ha tehát a protestantismus azt hirdeti, hogy a lelkiismereti szabadság, a tudományos szabadkutatás, a tanszabadság alapján áll, s ezen elvek képviselője és érvényesítője, s ha mindamellett a tanszabadság és tudományos szabadkutatás, a lelkiismereti szabadság híveit elnyomja az egyházi tanra való apellálással, — akkor a protestantismus ellenkezésbe jött önmagával, megtagadta saját lényegét, melynek alapján létesült és él!

S vajjon nem látunk-e tüneteket, melyek azt látszanak igazolni, hogy a protestantismus visszaesett a középkori dogmatikai formalizmusba, annak minden merevségével és elfogultságával egyben, s ezen sánczokból támadja vagy megveti azt, aki a tanszabadság

híve s talán ellenkezésbe került az egyház hivatalos felfogásával? (Ilyen támadásban részesült a boldogult Stomp László és a dr. Masznyik Endre által képviselt theologiai tudományos irány is.)

Egy lelkész pld. megvetéssel és megbotránkozással emlékezett meg arról az igazán csekély külsőségről, hogy egy pozsonyi theologiai tanár — akit pedig a protestáns orthodox theologia hívének tanultam ismerni — az unitáriusokhoz ment vendégszerepelni.

A napokban viszont a „Pesti Napló“ közléséből arról értesülünk, hogy a hivatalos református egyház dr. Zoványi Jenőt üldözi azért, mert volt bátorsága tudományos kutatásai és történelmi meggyőződése alapján Kálvinnról úgy nyilatkozni, hogy azzal szembehelyezkedett a hivatalos egyházi felfogással.

Hát nem katolicismus ez a protestantismusban? De a „Pesti Napló“ nagyon helyesen teszi meg erre a maga megjegyzését: „Minden felekezeti elfogultság nélkül is lehetetlen közös vonást nem találni a katolikus Wahrmond és a protestáns Zoványi ügye között“ stb. Majd így folytatja: „Ebben a perczen a katolikus Wahrmondnak és a református Zoványinak ügye a *gondolatszabadság ügyévé* vált. **Azé a gondolatszabadságé, amelyből egykor a protestáns egyház megszületett** és amely ma mindnyájunké, protestánsoké és nem protestánsoké egyaránt!“ S értekezését így fejezi be a nevezett lap: „A csatában pedig, amely egyébként hisszük, elkerülhető lesz, nem „*protestánsok*“ állnak szemközt „*nem protestánsokkal*“, hanem a *tudomány szabadságának hívei sarakoznak a minden vallásból való dogmatikusok ellen!*“ — Hát ez a bíráló fején találta a szöveget! Ez az értekezés *valóban protestáns szellemet* képvisel! Ám a protestáns Zoványi a protestáns dogmatikai elfogultság üldözésének áldozata lett — talán a protestantismus nevében és dicsőségére?

De menjünk egy lépéssel tovább!

A reformatió a tudományos szabad kutatás, a tanszabadság, a lelkiismereti szabadság elve alapján megnyitotta az utat a bibliai kritikához. A bibliai kritika hozzászólt az evangéliumok s általában a szentíratok hitelességéhez s kimutatta, hogy ehez igen sok kétség fér; kimutatta, hogy az evangéliumok részben nem származnak azon szerzőktől, kiknek neve alatt szerepelnek, hogy azok részben a későbbi kor szüleményei — szemben azoknak apostoli származásával — s nem mentek a szándékos, vagy jóhiszemű

betoldásoktól, magyarázatoktól, kiegészíté-
sektől, a későbbi kor mondai hagyományai-
nak az evangyeliomi iratokba való beillesz-
tésétől! De ugye bár, ha valaki ilyen szellemű
bibliaismertetést merne írni, azt nemcsak,
hogy nem approbálnák, de a szerző Zová-
nyi sorsára jutna, mert meggyőződése az egy-
ház hivatalos dogmatikai álláspontjával szem-
bekerült! Hát nem katolicismus ez?, nem a
tekintély uralma és zsarnoksága-e ez a lelki-
ismereti szabadság felett?, nem a dogmatikai
kényszer diadala-e ez?

S nézzünk bele az „Egyh. Alkotmány“-ba.
Annak 324. §-a ezt mondja: „egyházi vétsé-
get követ el azon tisztviselő, a) aki egyhá-
zunk hitvallásával ellenkező tant hirdet!“ —
Mi egyéb ez, mint a dogmatikai formalismus
alapjára való merev helyezkedés?, mint ta-
gadása a tanszabadságnak és tudományos
kutatás szabadságának, melyek az egyházi
tannal ellentétes eredményre is vezethetnek?
Mi egyéb ez, mint a dogmatikai kényszer
törvényerőre emelése, mint a hivatalos dogma
tévedhetetlenségének és csalhatatlanságának
dokumentálása? Nem katolicismus ez a pro-
testantismusban? Lehetséges-e ilyen alapon
dogmatikai fejlődésről beszélni, holott két-
ségtelenül bizonyos, hogy minden egyes
dogma nem egyéb, mint theologiai speculatio,
a dogmatikai harcok eredménye! Dogmati-
kánk tehát szintán „nebántsvirág“, melyhez
nyúlni, melyet kritizálni senkinek sem sza-
bad büntetlenül; holott mindenki érzi, hogy
ezen dogmák legnagyobb részt elavult igaz-
ságokat, túlhaladott álláspontot képviselnek,
melyek a keresztyénség első századainak
dogmatikai harcaiból kerültek napfényre,
melyek akkor talán kielégíthették a vallásos
szükségleteket, de ma már a legtöbb ember,
— ki elfogulatlanul ítél s elfogultság nélkül
lapozza a történelmet — mosolyog felettük,
de melyeket nem hisz senki! (Nana! Szerk.)

S talán nem tévedek, ha azt gondolom,
hogy innét van templomaink panaszolt üres-
sége, az úgynevezett hitközöny, mert a mo-
dern kor gondolkozó gyermekét az ó-kor
elavult dogmatikai csemegéivel traktáljuk;
innét a protestáns szellemmel ellenkező re-
versalisok, melyek történetéből legyen sza-
bad ezuttal egy jellemző esetet előadnom.
Hallomás útján jutott tudomásomra, hogy egy
református férfi házasságra akart lépni róm.
kat. leánnyal. Annak rendje és módja szerint
elmegy a kath. plébánoshoz bejelenteni szán-
dékát. Az azt válaszolja, hogy csak az eset-
ben adhatja össze kath. menyasszonyával, ha
reversalist ad, hogy gyermekei mind katholi-

kusok lesznek. Erre az atyafi sarkon fordul,
s elmegy a református paphoz, akitől sza-
badelvü elbánást remél. A református pap
hasonlóképp azt mondja, hogy csak azon
esetben adhatja a párt össze, ha a kath.
menyasszony reversalist ad, hogy a gyerme-
kek mind reformátusok legyenek. Erre az
atyafi ismét sarkon fordul, s ekképen gon-
dolkozik: „ha már minden áron reversalis
kell, inkább adom azt a kath. plébánosnak,
aki nem annyira meggyőződésből, mint in-
kább ráparancsolt kényszerből követeli azt,
semhogy a protestáns papnak adjak rever-
salist, ahol szabadelvü és türelmes elbánást
vártam s kényszerrel találkoztam.“ S a gon-
dolatot tett követte, reversalist adott a kath.
plébánosnak. — Ez bár nem tartozik szoro-
san tárgyamhoz, de jellemző, hogy az egy-
szerü ember is a katolicismustól nem vár
kényszernél egyebet, de a protestantismustól
megköveteli a szabadelvüséget s a dogmati-
kai formalismus kényszerének ellenszegül!

De ezen kiugrás után térjünk vissza tár-
gyalásunk elhagyott medrébe! A dogmatis-
mus, a dogmatikai elfogultság és elzárkó-
zottság ellenkezik a protestantismus szelle-
mével, de azért minden téren a dogmatikai
formalismus diadalra juttatása a protestáns
egyházak törekvése. A reformatió s vele az
egész protestantismus a lelkiismereti szabad-
ságot, a tudományos szabad kutatást, a tan-
szabadságot juttatta diadalra, amit a hivatalos
egyház elnyomni igyekszik.

Mert kérem nem ellentmondás-e az, mi-
dön a mi protestáns egyházunk kijelenti,
hogy „a theologiai főiskola feladata: a theo-
logiának, mint elméleti és gyakorlati tu-
dománynak „a szentírás, az ág hitv. ev.
egyház tanai, hitelvei és a tanszabadság elve
alapján“ való önálló mivélése.“ (Theol. tan-
ügyi szervezet V-ik szakasz.) Mert mit je-
lent ez? Azt, hogy a tudományos szabad-
kutatás, a tanszabadság csak azon fokig
érvényesülhet, ameddig azt a dogmatikai el-
fogultság megengedi, s ha a tanszabadság a
dogmákkal ellenkező állásponthoz vezet, ak-
kor a dogma azt mondja „eddig és ne to-
vább!“ — A hivatalos egyház pedig a kuta-
tóra, a tanszabadság művelőjére ráolvassa
az elítélő szentenciát: „anathema esto!“

Hát megegyeztethető-e a protestantismus
lényegével, annak sarkalatos elvével, létjo-
gosultságának, tovafejlődésének egyetlen alap-
jával, a lelkiismereti szabadság, a tudomá-
nyos kutatás, a tanszabadság elvével az, hogy
mindez művelhető legyen a dolgozó szobá-
ban, az íróasztal mellett, de napvilágot ne

lásson, ha az a dogmákkal, a hitelvekkel, vagy az egyház százados, hagyományos véleményével ellenkezik? — Elképzelhető-e a dogmáknak, az „egyházi tan“-nak és a „tanszabadságnak“ egymás mellett való megférése és barátsága? Elképzelhető-e „az egyház hitelvének megtartása mellett a tanszabadság“? (Egyh. Álk. 220. §.) Lehetséges-e ilyen elvek mellett, ilyen merev dogmatikai állásponton tudományos haladást és fejlődést, a modern kor igényeinek megfelelő keresztényiség kifejlődését elgondolni, midőn minden oldalról a türelmetlenség akar diadalt ülni? — Soha!

A protestantismus ajkára vette a reformatió jelszavait, de azok érvényesülése ellen a középkori dogmatikai scholastika elfogultságával tiltakozik; a tanszabadságot hirdeti, de azt az egyházi tannal, a dogmával megköti és megbénítja; a lelkiismereti szabadság hívének és képviselőjének vallja magát, de ezt a lelkiismeretet a maga hitelveivel ő is megbéklyózza és zsarnokoskodik felette. — Ez kérem katolicismus a protestantismusban! Megkötöttség, megrögzöttség, elfogultság, az ellenkező vélemények ostroma, hogy igazán katolikus kifejezéssel éljek: az eretnekiség elfojtása!

A mig a protestantismus nem veti le magáról ezt a katolicismust, ezt a türelmetlenséget, merevséget, dogmatikai megkötöttséget, addig ellenkezésben van a protestantismus szellemével, addig fejlődés, haladás el sem képzelhető, addig kétes a protestantismusnak létjogosultsága is.

De igen, állítsuk vissza a protestantismus lényegét, érvényesítsük a reformatió alapelvét és örök jelszavát: a lelkiismereti szabadságot, a szabad tudományos kutatást s a büntetlen tanszabadságot, akkor igenis ezen *„reformáció alapelveinek hű követése véd, óv, fejleszt es erősít meg minket mindenkoron“*, akkor igenis *„bátor büszkeséggel mondjuk továbbra is, hogy mi protestánsok vagyunk, s azok is maradunk!“* *)

Moczkovcsák Ernő,
ev. lelkész.

*) Közzöltük e merészröptű fejtegetést, nehogy minket is érhesen a szabad szó zsarnoki elfojtásának vádja. De kíváncsiak vagyunk reá, hol gondolja e fejtegetés szerzője a lelkiismeretbeli szabadság, a kutatás- és a tanszabadság általa kívánt korlátlanágát bekapcsolni a minden egyházi létnek alapját képező hitelvi közösségbe és a szentírás tekintélyének elvébe? Mi ezt a bekapcsolási pontot, ezt a határvonalat a legszorgosabb kutatás dacára sem tudjuk megtalálni fejtegetésében! Nagyon hálásak volnánk, ha e ma — úgy látszik — sok elmét foglalkoztató kérdésekhez mások is hozzájárulnának. — Szerk.

Visszhang

az „Evang. Órálló“ 43-ik számában: „Mi kifogás lehet a vallásegynélőségi szövetség ellen?“ című cikkre.

Amint az Ev. Órálló tévedésből egy héttel később kezembe jött 43-dik számának a vezércikkét olvastam, nem kis aggodalom szállta meg keblemet. Istenem! gondolám magamban, eddig sem csináltunk sokaf a mai kritikus időben egyházunk védelmére, a mikor teljes elnyomására titokban nagy támadás készül ellene. Most meg ezután még rosszabb a kilátás, mert a meghasonlás, kétkedés, rágalmaszás ütötte fel tanyáját híveink több vezetőjében, ami előbb-utóbb végzetes lehet egyházunkra. E fájdalom közepette eszembe jutott Megváltónk ezen szomorú jóslata: „Vajha akár csak te eszedbe vehetted volna, vagy csak a te mostani napodon, a melyek néked a te békességedre valók, de azok most elrejtettek a te szemeidtől.“

A Budapesten tartott lelkészi értekezleten a vallásegynélőségi szövetségre tett élczelés azt bizonyítja, hogy többen lelkészeink közül nem ismerik fel a mai helyzetünket, „nem ismerik amelyek nekünk, békessé-
günkre valók,“ s nincsenek tisztában e szövetség céljával. Azért ezen nyugtalanodóknak figyelmeztetésül szolgáljanak Jézusnak ezen szavai: „Jeruzsálem! Jeruzsálem! ki megölöd a prófétákat és megköved azokat, kik te hozzád bocsáttatnak, nem egyszer akartam egybegyűjteni a te fiaidat, miképen a tyúk az ő fiait egybegyűjti szárnyai alá, és nem akartátok. Ime azért a ti házatok pusztá leszén.“ Amint tudjuk az be is következett. Erős ellenség körülfogta a várost, bevette s lerombolta, s a zsidó nép megszűnt államot képezni. Így lesz velünk is, ha korán észre nem jövünk. Ezért nagy az én fájdalom, mert attól tartok, hogy egyházunk Jeruzsálem sorsára jut. Azon okok, melyek miatt Jeruzsálem tönkre ment, megvannak nálunk is.

Mi pedig a helyett, hogy komolyan egymás mellé tömörülnénk, széthuzunk, meghasonlást szítunk egyházunkban; a helyett, hogy magunkat erősítőnk hittal, számban; a modernismussal állunk elő s kaján szemmel nézünk egymásra az Eris almája felett; a helyett, hogy Megváltónk komoly figyelmeztetését megszívlelnők, füleink mellett engedjük elsuranni. Kassandra jóslatának sorsa van figyelmeztetésemnek. Másfél évvel ezelőtt hangoztattam: „Kapunk előtt az ellenség,“ ki hallgatót rá? Ugye megjött már? Hol vannak vezéreink? Ha mindenikünk úgy megtenné kötelességét, mint Hont főesperese, vagy e becses lapnak szerkesztője, főpapjaink s még több lelkész buzgó egyházával, különösen a felvidék, a derék széppességi híveink s bányavárosok erős lutheránusai, nem különben még sok más, kiket nincs szerencsém közelebről ismerni, nem aggódnám. „Hol vagyon a ki merész ajakát hadi dalnak eresztvén. A riadó vakméltséget fölverje szavával? A puhaságra serényebb kor állt elő? Ellenséges sereg gyülekezik, nemcsak, de egyik vezére annyira bizik gyozelmében, hogy pusztulásunkat kimodta. Mi mégis nem térünk észre. Hát kérem mi ez? Várjuk a sült galambot? Vagy nem értik az egyesülésre hívó szöveget, vagy rossz szellem csábítása az, melylyel az egész protestantizmust tönkre akarják tenni. „divide et impera“ elv szerint. Így történt a hussitákkal, kiket még a törököt verő Hunyadyak sem voltak képesek legyőzni, legyőzettek

a közéjük hintett meghasonlás után. Épp így tett a mult század Nagy Sándora is. Wurmser nyolczvan-ezer emberből álló seregét 25 ezer emberével, tudta hogy nem győzi le; tehát csellel két részre osztatta. Ekkor Wurmser seregének előbb egyik felét, azután a másikat tette tönkre. Csak talán nem így akarja egyházunkat leveretni elvtársaival a lipói egyházmegye ortodox vezetője? Hát kérem mitől fél? Miért idegenkedik a valláseggyenlőségi szövetségtől? Talán, hogy elhagyjuk vallásunkat s egy új vallást alkotunk sok higvelejű fej okoskodása szerint. Mentsen Isten. Ilyesfélét gondolni is nagy balgatagság. Ilyen terv kivihetetlen. Kell ahhoz még legalább ezer év, hogy az újszövetség értelmében, ha nem is az egész emberiség, de annak egy nagy része, így gondolkozzék. Itt kérem ezen „valláseggyenlőségi szövetség” elnevezés alatt, ugy a lutheránus, mint a kálvinista megtartja a maga vallási meggyőződését, hitét. Ehhez idegennek, itt nincs hozzá szólása. Tehát semmi hitbeli változás, semmi támadás semmi tekintetben, semmi és senki ellen állás foglalás itt nincs. E szövetségben mi úgy állunk, mint a rátódiak egykoron templomuk körül, mikor azt a szentatyák elfoglalni akarták. A templom elfoglalására jöttek vezetője azt kérdi a templompot körülálló kezűkben különféle fegyvert tartó férfiaktól: »Hát kendtek mit csinálnak itt a vastag bunkókkal, vasvillával?« «Hát őrizzük a templomot, hogy meg ne szökjék kérem alásan.»

E szövetség felett aggódók tehát békében lehetnek, vallási meggyőződésünket, senkinek eszeágában sincs, megváltoztatni vagy legkisebb mértékben is megnyírni. Csatába sem akarunk menni, csak együttesen őrizni akarjuk, mi is templomunkat, noha oly rablás nincs kiltásban, mint amilyen a XVII-dik században gyakori volt. De egyházunk, elveink, a közjó mellett őrt állani akarunk. A protestánsok soha sem akartak uralkodni, nem akartak a király, a haza rovására meggazdagodni, mi csak egyenlő jogokat akarunk egyházunknak, más egyházakkal szemben biztosítani. Mert oly adófizetői és hazának védői és fenntartói vagyunk, mint a kik nagyobb szabadságot, nagyobb jövedelmet huztak mindég és húznak ma is mint mi, noha a mi őseink több vérrel védték a hazát, a királyt, mint az ő őseik, kik, volt idő, midőn felkentjeink ellen harcoltak.

A kik tehát nem tartanak velünk, ellenünk vannak. Nem akarom hinni, hogy egyházunk védelmében, egyházunk tagjai ebben minket akadályoznának, hogy e célból meghasonlást saját romlásukra is előidézzenek. Ez egyházunknak könnyen végromlását idézné elő. Themistokles Görögország megmentőjének szavival élek. Mikor ugyanis némely görög államok nem akarván Xerxes ellen együttesen harcolni, hanem haza menni, hogy saját tűzhelyeiket védelmezzék: „Ő ti balgatagok, mondá a nagy államférfi, »hisz akkor egyenként könnyen lever benneteket a nagy persa sereg.« Ime másnap reggel egyesült erővel nekimentek a persa seregnek s kivívták a nagy salamisi győzelmet s Görögország meg lett mentve. Ezen eset szolgáljon mindnyájunknak intő példaul.

Még egyszer ismételjük, mi nem harcolunk gazdagságért, sem uralomért, hanem a közjóért. Mi csendes munkás polgárokat nevelünk s Péter apostol a következő szavakban kijelentett tanát igyekszünk szívükbe ojtani: „Mindeneket tiszteljétek, az atyafiságot szeressétek. Az Istent féljétek. A királyt tiszteljétek.“ Ennek daczára most ellenünk törnek a pokol kapui. Hogy e támadást visszaverhessük, a sokat szenvedet

hazánk minden igaz fia, legyen az bármely vallású, csatlakozzék hozzánk a valláseggyenlőségi szövetség zászlójához, a béke a jólét kivívására, a jog s szabadság ápolójának, egyházunk megszilárdítására. Kárpátoktól az egész magyar hazán végig hangozzék az egyetértés s foglaljon mindenkinek szívében a felebaráti szeretet. Egyesüljünk tehát lutheránusok, kálvinisták, sőt még az izraelitákat is szívesen látjuk szövetségünkben, sőt felszólítjuk őket, csatlakozzanak hozzánk az általunk kitűzött nemes cél kivívására. Ezért mondjuk: Vállat a vállhoz s nincs a nap alatt, mi ledöntse e sziklafalat.

Most pedig azon szavakkal zárom e soraimat a melyekkel kezdtem azokat: „Vajha akár csak te eszedbe vehetted volna vagy csak a te mostani napodon, a melyek neked a te békességedre valók, de azok most elrejtettek a te szemedtől.“ Luk. XIX. v. 42.

B. J.

A kultusztárcza és az új egyházpoltikai törvényjavaslatok.

A jászberényi beszámoló után, mely nagy körvonalakban foglalkozott az ország közvéleményét mozgó egyházpoltikai kérdésekkel, e kérdések tárgyalása újabb stádiumba jutott a képviselőház pénzügyi bizottságának f. hó 4-én a kultusztárcza 1909-iki költségvetésével foglalkozó tanácskozásai által. E pénzügyi bizottsági ülésen ismét csak két tény vált nyilvánvalóvá — nem nagy örömeinkre nekünk, protestánsoknak: T. i. hogy mennyire szervezve van a r. katolikus egyház érdekének képviselete minden vonalon, a mint azt Nagy Emil, Rakovszky Béla és Ugron Gábor felszólalásai tanúsítják, — s mennyire árván, támasz és segítség nélkül állanak a mi ügyeink ott, a hol létkérdések tárgyában hoznak határozatokat. Nagy Emilnek például sikerült elhíttetni a bizottsággal, sőt maga a miniszter által is elfogadtatni azt, hogy a r. k. autonomia országos érdek, sőt alkotmányvédelmi garancia, holott nyilvánvaló, hogy erről abban az egyházban, a melyben a királynak, a pápának (idegen hatalomnak) és a püspöki karnak épen a lényegbe vágó kérdésekben csupa fenntartott joga, jura reservátája és szinte korlátlan jurisdictiója van, szó sem lehet, mert ott mindig és mindenki a felülről jövő utasításoknak, nem pedig az alulról kifejlődő közvéleménynek fog hódolni: míg a mi képviselőink közül csak egyetlen egynek volt bátorsága egy, bár felette fontos, de mégsem a protestánsok összes igényeinek gerinczét tevő kérdésben, a kongruarendezés kérdésében megszólalni, holott mellettünk szól a történelem, a jog és egyházaink igazán alkotmányvédelmi természettel és multtal bíró autonomiája. Ime — ezért is kell a valláseggyenlőségi szövetség, hogy legyen valami út és mód legfőbb érdekeinknek minden vonalon való képviseletére és történhessék gondoskodás arról, hogy ne csak a prot. egyházi gyűléseken, de magában a törvényhozás kohójában is meg-megkérdézzék a minisztert, hogy van az, hogy

habár úton-útfélen hirdeti az 1848. XX. t. cz. végrehajtását, de idevonatkozó törekvéseit mindig csak egyoldaluan a róm. kath. egyház megnyugtató irányában hozza nyilvánosságra, míg a protestáns egyházakat érdeklőleg teendő javaslatait gondosan elítéli a nyilvánosság előtt, sőt az 1848. XX. t. cz. határozott parancsa ellenére azokra nézve még mindig kéklik a protestáns egyházak törvényszerű képviselőinek a meghallgatásával. Mi a takargatni valója? Mi a leplezni valója? Mért nem lép terveivel számszerűleg és szakaszszerűleg a nyilvánosság elé, ha csakugyan végre akarja hajtani az 1848. XX. t. cz.-et, ha csakugyan minden vonalon megnyugtató intézkedéseket tervez!?

Mi eleve is tiltakozunk minden olyan megoldás ellen, a mely a r. katolikus autonómiának szervezése, és a r. kath. egyházi vagyonnak a r. kath. autonómia kezelésébe való átengedése ellenében, hogy banális kifejezést használjunk, azzal akarja a mi szemünket kiszurni, hogy — mint a miniszter ur mondja — „meglesz a törvény javaslat is, amely alapítványilag biztosítja a protestáns egyházak ezidőszerűtlen költségvetésének.” Az alapítványilag leendő biztosítás helyes, törvényes, — de az ezidőszerűtlen költségvetés mérvének alkalmazása beleütközik az 1848. XX. t. cz. 3-ik szakaszába, a mely minden egyházi és iskolai szükségletnek állami forrásból való kielégítése kötelezettségét írja elő s a melynek végrehajtásában a gyakorlatilag teendő intézkedések minimuma az, hogy a mi tökesegélyezésünk lélekszámarányban feleljen meg a róm. kath. egyháznak az állam által töké alakjában történt segélyeztetésének.

Lapunk egy későbbi számában idézzük szövegint az „Egyetértés” cz. politikai napilapnak e tárgyban hozott fejtegetését, amely mindenben megerősíti a mi felfogásunkat. Magáról a képviselőház pénzügyi bizottságának tárgyalásáról pedig a napilapok nyomán a következő tudósítást adjuk:

A katolikus autonómia.

Rakovszky Béla: Tudomásunk van arról, hogy a k. autonómiaira vonatkozó törvényjavaslat készen fekszik a miniszter asztalán. Őszintén bevallom, hogy a néppártban nagy elégedetlenséget szült, hogy az említett elkészített javaslat eddig benyújtva nem lett és most sem nyújtott be. Az autonómia a trónbeszédben is meg lett ígérve, miért is arra kérem a t. miniszter urat, lenne szíves nyilatkozni, miért nem nyújtotta be az autonómiaira és a kongruára vonatkozó törvényjavaslatokat és mikor kívánja azokat benyújtani.

Nagy Emil nagyon kéri Rakovszky képviselő urat, hogy ne méltóztassék a katolikus autonómiát, mint néppárti autonómiát felállítani. A katolikus autonómia kulturai, nemzeti, alkotmánybiztosítéki, szóval általános országos érdek s nagy hiba lenne, sőt épen magának az ügynek ártana, ha a katolikus autonómiát akár a legjobb indulattal is bárki mint néppárti követelményt állítaná ma a közélet elé. Hogy

mást ne mondjak, a függetlenségi párt tagjainak nagyrésze minden alkalommal büszkén vallja magát katolikusnak és igen erélyesen követeljük a katolikus autonómiát, sőt mi több, pártom fölvilágosított protestáns tagjai is helyesnek és óhajthatónak tartják azt, szóval a párt többsége tapasztalatom szerint őszintén követeli a katolikus autonómiát. A gyors megvalósulásnak sokkal biztosabb alapja ez, mintha a katolikus autonómia egy, ámbár tiszteletre méltó, de mégis csak kisebbségi párt követelményeként állítatik a kormány elé.

Bizony Ákos mint protestáns ember hansulyozza, hogy a protestánsok melegen óhajtják a katolikus autonómiáról szóló törvényjavaslat betérjesztését. Meg van győződve, hogy a kérdés megoldása a felekezeti összetartást emelni fogja. Kérde a minisztert, szándékozik-e aziránt javaslatot tenni, hogy a protestáns egyházak segélyezése a jövőben ne a költségvetés keretében történjen. Kérde, hogy a nem katolikus lelkészek kongruájának emelése mikor kerül napirendre, mert most több helyen a tanítók jobban vannak dotálva, mint a lelkészek. Az 1600 koronás minimum 2400 koronára emeltessék fel.

Szell Kálmán figyelmezteti Rakovszky Bélát, hogy ebben a bizottságban nem szokás pártszempon- tokat előtérbe állítani. Nem szeretné, ha ez a szokás változást szenvedne.

Rakovszky újabb felszólalása után Hoitsy ismét takarékoságot prédikál. Majd Szell Kálmán tanácsolja, hogy a tételknél jó lesz mértéket tartani. Ugron Gábor különösen a középiskolák rendszerét szeretné megjavítani. Földes, Rátkay és Buza felszólalása után Apponyi a következőkben válaszolt az elhangzott beszédekre:

Apponyi Albert gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter: A katolikus autonómiáról és a kongrua rendezéséről szóló törvények meglesznek. Ha nem volna biztosíték aziránt, akkor már nem volna helyén és nem képviselné a jelen költségvetést sem. A katolikus autonómia nem egy párt, sőt még nem is egy felekezet kérdése, hanem országos kérdés. A katolikus autonómia törvénybe iktatása kiváló alkotmányos biztosíték és nagy kulturális intézmény. Az egész kormányban meg van a legerősebb szándék a katolikus autonómia létesítésére. Meg lesz a törvényjavaslat is, amely alapítványilag biztosítja a protestáns egyházak ezidőszerűtlen költségvetésének.

A kongrua kérdés két részre oszlik. Az egyik része az, hogy a katolikus lelkészekre is kiterjesztessék az 1908. évi XIV. kongruatörvény. Ezt megígérte a trónbeszéd és ez a kormány programjában is benne van. Ezt novelláris javaslattal kívánja megoldani még ez évben és ebben az 1898. évi törvény legégetőbb hiányainak korrektívumát is felkivánja venni. — Mindkét javaslatot a választási törvény után szándékozik benyújtani. Teljesen megszívlelendőnek tartja a Bizony Ákos által előadottakat s a korpótlék rendszerrel kívánja megoldani. A kormány meg van győződve, hogy ezen kérdések megoldása állandósítani fogja a felekezeti békét. Ugron Gábor felhozta, hogy több filiát önállósítottak. Ez az ő minisztersége alatt nem fordult elő. A filialék önállósítása az egyházak belülgye s ő hozzájárul az egyes esetek gondos mérlegelésével. A vallásalap kezelése ő felségének, mint legfőbb kegyúrnak megbízásából, a miniszter kezelése alatt áll. Van egy ellenőrző-bizottság, de annak konzultatív hatásköre van. A döntő szó a miniszteré. Ebben a minőségben állandóan azt a szempontot tar-

tom szem előtt, amit Rátkay képviselő úr felhozott. De bizony gyakran az én törekvésem hajótörést szenved, tőlem nem függő tényezők miatt. Buzának felelve megjegyzi, hogy neki is sok óhajta volna tárczája keretében, de számolni kell a pénzügyi helyzettel. Megelégedéssel mutat arra, hogy három év alatt milyen jelentékeny összeggel emelkedett a kultuszbudget.

A részletes tárgyalásnál a jogakadémiák tételénél fejlődött ki hosszabb vita, melyben Rátkay László, Nagy Ferencz, Sággy Gyula és Buza Barna vettek részt. Apponyi Albert gróf miniszter felszólalása után a tételt változatlanul elfogadták.

A középiskolák tételénél Sággy Gyula mondott beszédet.

Apponyi Albert gróf, közoktatásügyi miniszter kijelenti, hogy a fizetések javításának előmunkálatait megindította a középiskolai oktatás egész vonalán és úgy látja, hogy az általában megelégedést keltett. — A főkérvés, hogy a statusrendezés minél előbb keresztül vitessék, — pénzügyi kérdés. A *hitoktatók államosítása nagyon meggondolandó* nemcsak finanziaális, hanem sok egyéb szempontból. Nem is ígérheti, hogy ebbe az eszmekörbe bele megy. A felekezeti középiskolák tételénél

Haviár Dániel szeretné, ha a vasuti féláru jegyek kedvezményét a felekezeti tanárookra is kiterjesztenék és őket az államiakkal mindenben egyenlő elbánásban részesítenék.

Apponyi szerint a törekvés eziránt meg van, de nem lehet keresztülvinni.

Szell Kálmán a *felekezeti polgári iskolák tanárainak fizetésrendezését*, amennyiben velök szemben tényleg igazságtalanság történt, — a miniszter jóindulatu figyelmébe ajánlja.

Az „Egyetértés“ fenn említett cikkét lapunk legközelebbi számában hozzuk.

A lelkészek tanuló fiait segélyző intézet évi közgyűléséről.

A lelkészek tanulófiait segélyző intézet mint rendszeren, úgy az idén is az egyetemes gyűlés alkalmával az egyetemes lelkészi értekezlettel kapcsolatban tartotta évi rendes közgyűlését. Ez alkalommal a tagok sorából sokkal többen vettek részt a közgyűlésen, mint rendszeren, nem hiába, hogy a nyugdíjintézet ügye sok lelkészt gyűjtött össze Budapesten az egyetemes közgyűlés idejére.

A közgyűlést megelőzőleg az intézet igazgató bizottsága ülésezett. Tanácskozását Veres József intézeti elnök vezette. A bizottság ülésében résztvettek: Händl Vilmos alelnök, Kund Sámuel, Petrovics Soma, Schleiffer Károly, Stettner Gyula, Faummler G. Adolf, Bognár Endre, Nemes Károly, Okályi Adolf, ig. bizottsági tagok. Az ügyvivő által előterjesztett évi jelentés elfogadása után áttért a bizottság legfontosabb feladatára, a segélyért beérkezett folyamodványok tárgyalására. Hála Istennek ez alkalommal senkit sem kellett elutasítani a folyamodók közül, mert az intézet ez évi bevétele lehetővé tette az összes folyamodványok figyelembe vételét. — Két lelkész tanuló fia szabad asztalt (a mai drága világban bizony elég te-

kintélyes segítség) 15 lelkész fia pedig 60—60 koronát kapott segélyképen. A bizottság rendelkezésére álló szabadasztalokat *Putzer György* és *Förster* budapesti vendéglős urak voltak szívesek az intézetnek felajánlani, amit a bizottság a leghálásabb köszönettel fogadott el. A megszavazott pénzsegély 900 koronát tesz ki.

Nyomban a bizottsági gyűlés berekesztése után kezdetét vette a közgyűlés. Itt elsősorban a számvizsgáló bizottság jelentését hallgatták meg a közgyűlési tagok s örömet fejezte ki a közgyűlés az intézet vagyoni viszonyainak örvendetes gyarapodása felett.

Az 1907-ik évi zárszámadások ugyanis a következő eredményt tüntetik fel: I. Bevétel (az 1906. évről maradt 9256 K 33 fillérrel együtt) 11,554 K 47 fill. II. Kiadás 864 K 01 fill. III. Maradvány 10690 K 46 fillér.

A vagyon mérleg 1907. végén 13889 K 76 fillért mutat, mely összeg 1906-hoz képeát 1543 K 73 f. gyarapodást tüntet fel. A vagyon mérleg összegében 1309 K 30 fillér hátralék is befoglaltatik, amely tekintélyes összeg nem csekély mértékben akadályozza meg az intézet szabad mozgását is. Az ilyen hátralékokat — tudjuk mindnyájan — nagyon nehezen lehet behajtani, de hisszük azt is, hogy az intézet tagjai — lelkészek lévén — ha késedelmesen is, de lelkiismeretesen eleget tesznek kötelezettségüknek s ez által is igyekeznek majd az intézet áldásos működését előmozdítani. Az egyesület pénzállománya 1908. szept. 29-én 12543 K 32 f. volt, mely összeg egyes megbízható pénzügyintézetnél van gyümölcsözőleg elhelyezve.

Elég szép összeg ahoz képest, hogy az intézet mindössze 7 éve működik s hogy körülbelül a lelkészek csak egyheted része karolta fel érdeme szerint, míg a többi csendesen megvonulva hallgat.

Legfontosabb tárgyát képezte a közgyűlésnek az alapszabályok egyes pontjainak módosítása, a melyet lapunk nagyrabecsült szerkesztőjének engedelmevel külön teszünk közzé.

Örvendetes tudomásul vette a közgyűlés, hogy az intézet elnökének és ügyvivőjének több egyházmegyéhez benyújtott kérelme folytán az intézet tagjainak száma az 1908-ik év folyamán is gyarapodott. Nevezetesen beléptek az intézetbe alapító tagok gyanánt: *a gömori, sárosi, zólyomi és tátraaljai egyházmegyék*, továbbá *Margócsy István acsai lelkész*, *Mikolay István orosházi ügyvéd* és *Blatniczky Pál zólyomi lelkész*. — Rendes tagjai lettek az intézetnek *Mesterházy László* sárvári és újabban *Szlancsik Boggyoszió* abelfalvi lelkészek (előbbi a középvasi egyházmegyének tagja, a mely egyházmegyének minden lelkésze tagja az intézetnek. — Hej! ha sok ilyen egyházmegye volna.)

Az 1909 évi költségelőirányzatot a közgyűlés 1920 K bevétellel és ugyanannyi kiadással állapította meg, mely összegből 780 koronát segélyezésre irányzott elő.

A midőn végre a közgyűlés az elnöknek és az ügyvivőnek lelkiismeretes és eredményes munkálkodásukért köszönetet szavazott, a tagok azzal a tudattal oszlottak el, hogy — ha esetleg kicsi körben, szerény eszközökkel is, de hasznos, áldásos munkát végez az intézet, a melyet az Isten áldása is követni fog.

T Á R C A.

Esti ének.

A Dunántúli Énekes ily című (500-ik) énekének átdolgozása.

Maradj velünk, mi Krisztusunk,
Mert im setét éjre jutunk;
Hited fénye nappalodjék,
Sziveinkben munkálkodjék!

Tévelygéssel telt időnkbe
Lelkedet óh add lelkünkbe,
Hogy igédde a két szentség
Nálunk híven tiszteltesék!

Neked éljünk mindenestől,
Maradékink seregestől,
Itt alant és odaát fenn;
Örök Isten mond rá: Ámen!

Varga Márton,
tokaji ev. lelk.

BELÉLET.

Kitüntetés. *Bohus Pál* brassói főesperes apáczai lelkész, az egyház és a közügyek terén szerzett érdemei elismerésül Ő Felsége, a koronás király által a királyi tanácsosi címmel tüntettetett ki. — *Bohus Pál* személyében a királyi kitüntetés ez alkalommal is jeles férfiut ért, aki sok odaadással, lelkes buzgalommal, az évek hosszú során át teljesítette gyülekezete és a magasabb fokon reábizottak körében kötelességeit. Szívünk-ből üdvözljük a kitüntetett férfiut s kívánunk Istentől további működésére áldást.

Zsilinszky Mihály üdvözlése. A pest ág. h. ev. németajku egyházközség f. hó 8-án tartott közgyűlésén egyhangúlag elhatározta, hogy *Zsilinszky Mihály* v. b. t. t., a bányakerület érdeműs felügyelőjét abból az alkalomból, hogy az idej kerületi közgyűlésen tartott hatalmas megnyitóbeszédjével egyházunkért oly bátran és erélyesen sikra szállt és minden ténykedésével egyházunk iránti lángoló szeretetét és buzgóságát tanusítja, lelkes és őszinte örömmel üdvözlö.

Nemes czélu alapítvány. *Loisch Ede* budapesti ügyvéd a maga, valamint neje szül. *Melczer Ottilia* nevére nemes szívű alapítványt tett az iglói ág. hitv. ev. egyházközség javára, a mennyiben a gyülekezethez 20.000 koránát ad át, melynek kamatai egyenlő részekben a gyülekezet szükségleteire, a lelkész fizetés emelésére, főgimnáziumi ösztöndíjra és polg. leányiskolai növendékek segélyezésére fordítandók.

Az iglói ág. hitv. evang. főgimnáziuma okt. 31-én sikerült vallásos estélyt, illetve reformációi emlékünnepelet rendezett, melyen az ev. egyházközség tagjai nagy számban vettek részt.

Főesperes választás. A gácsországi nyugati ág. hitv. evang. egyházmegye *Gretzmacher* Jakab Frigyes eddigi alesperest és ujsandeczi lelkészt, szepesbélai születésű földinket, egyhangúlag főesperessé választotta. Az új főesperes 1870—1872-ig Budapesten mint segédlelkész és azután Kissemlakon mint lelkész működött és 1883 óta az ujsandeci gyülekezetnek lelképásztora. Őszinte örömmel közöljük ezt a hírt, mely egy érdeműs lelkésztársunk és földink kitüntetését hozza, működésére a kegyelem Istenének gazdag áldását kívánjuk!

Gyászrovat. A legmélyebb megilletődéssel értesülünk hazai közegházunk egyik legérdemesebb, legtevékenyebb munkásának, minden nemes közegházi törekvés hű támogatójának, a tiszai egyházkerület s egész magyarhoni egyházunk papi testülete egyik legtiszteltebb tagjának, *Liskay János* rimabrézói lelkész, kishonti alesperesnek férfikora javában, váratlanul történt elhunytáról. A ki csak valaha érintkezett oly korán elköltözött testvérünkkel, az az egyéniségéből kisugárzó nemes tulajdonok hatása alatt érezte, hogy ilyen az a jó lelképásztor, a kiről a példaszó azt tartja, hogy „pectus facit theologum.“ Megkönygezzük őt s követésre méltó példájának hű emlékezetét megőrizzük. Adjon az Úr boldog pihenést neki, a hű Istenszolgának. — Mélyen lesújtott gyülekezete a következő hálás szavakban emlékszik meg szeretett lelképásztora haláláról: A Rimabrézó—Likéri ág. hitv. evang. egyházközség a veszteség mélyen érzett fájdalomtól áthatva tudatja szeretett hű lelképásztorának nagytiszteletű *Liskay János* urnak, lelkésznek, kishonti alesperesnek, tiszai egyházkerületi s az egyetemes egyházi törvényszék birájának folyó évi november hó 6-án este, az Úrban váratlanul történt csendes elhunytát. Temetése Rimabrézón (hétfőn), f. hó 9-én d. u. 2 órakor lesz. — A megboldogult egyházközségünknek 32 évet meghaladó időn át lankadatlan munkássága, s lángoló hitbuzgalmu újjáalkotója, hiveinek gondos lelkiajtja, a családoknak segítő és tanácsadó papja volt. — Tudománya, tehetsége, apostoli buzgósága, izzó hazaszeretete, lekötelező szívjósága, lelkének költői ihlete, k istálytiszta jelleme átsugárzott szélesebb körbe is, felemelte őt magasabb örömlomásokra is, melyeken szintugy az Úr hű sáfárának bizonyult. A siker, mely életutja nyomát jelzi, a közszeretet és közbecsülés, mely halóporában is kíséri, hervadatlan érdemkoszorúval veszi körül emléket, melyet meg nem szününk áldani. Rimabrézó, 1908. november 7. Az egyházközség presbyteriuma.

Lelkésziktatás. *Ratzenberger Ferencz* szepesbélai lelkészt f. hó 8-ikán fogja Kübecher Albert főesperes új állásába beiktatni.

Meghívó. A Budapesti Protestáns Egyetemi és Főiskolai Ifjuság Bethlen Gábor köre 1908. évi november hó 14-én, szombaton este 6 órakor, a ref. főgimnázium disztermében (IX., Lónyai-utca 4c. II. emelet) Bethlen Gábor halála évfordulója alkalmából

rendezi a XVII. szeretetvendégséget. Műsor: 1. Közének. Zongorán vezeti: Walter Stella. 2. Imádkozik: dr. Kovács J. István, ref. vallástanár. 3. Az estélyt megnyitja: Leffler Béla, irodalmi alelnök. 4. Bibliamagyarazatot mond: Petri Elek, ref. lelkész, a B. G. K. tb. tagja. 5. Mozart: Simphonia G-moll. Zongorán előadják: Nagy Emilia és Fack Micike. 6. A Quarnerón. Irta és előadja: Maday Gyula, főgimn. tanár a B. G. K. tb. tagja. 7. Beszédet mond Bethlen Gáborról dr. Ballagi Aladár, egyetemi tanár, orszgy. képviselő. 8. Vonósnyégyes. Előadják: Gáty István, Bognár János, Takács János, Szobry András a B. G. K. tagjai. 9. „Örökember,” Költemény. Elmondja: L. Kiss Roland. 10. Huber: Népdal egyveleg. Előadja a B. G. K. énekkara Gáty Istvan vezetésével. 11. Imádkozik: Verness Jenő, budai s. lelkész. 12. Közének. Zongorán vezeti: Walter Stella.

A róm. kath. koronák (= esperességi papi értekezletek) egymásután emelik fel tiltakozó szavukat a „Ne temere” ellen prot. részről elhangzó kijelentések ellen; azt beavatkozásnak minősítik a róm. kath. egyház legsajátosabb hitéletébe, belső ügyébe; elneveznek minket türelmetleneknek, igazságtalanoknak, stb., stb. Sőt, horrendum dictu, legutóbb átcsapott a mozgalom annak a szörnyű megbotránkozással való kenetteljes hangoztatásába, hogy a protestánsoknak ez a fellépése megsérti a róm. pápának magától Krisztustól kapott jogait az egyház felett. — Hát ez a szemérmetlen vak láрма már igazán túlcsap minden emberileg elképzelhető állásfoglaláson. — Minket sért, minket aláz meg, minket rövidít meg jogainkban a „Ne temere” s mégis ml vagyunk a jogsértők, a türelmetlenek, stb. Ez a farkas és a bárány örökké ismétlődő meséje a papismusban, amelynek hamisságát még tetőzi az a világgá kürtölt rágalom, hogy mi a pápának Krisztustól adott jogait sértjük meg. — Erre már igazán nincsen több szavunk, mint, hogy arra kérjük a róm. kath. koronákat, hogy legalább a XX. században ne kiabálják tele a világot ilyen világraszóló hazugságokkal!

Felügyelő-választás. A szarvasi evang. egyházközség felügyelőjének választotta újabban 6 évre Haviár Dániel országgyűlési képviselőt, a békési egyházmegye és a szarvasi főgimnázium felügyelőjét.

Lelkészválasztás. A késmárki ág. hitv. evang. egyházközség okt. 25-iki közgyűlésében Kirchknopf Gusztáv iklandi lelkészt választotta meg egyhangulag lelképásztornának.

Uj segédlelkész. A szarvasi ev. egyház egyik lelkésze Placskó István, segédlelkészül Lukácsik Mihály eperjesi hitjelöltet hívta meg, kinek papi vizsgáját november 21-ére, a felavatását a következő napra tűzte ki a bányakerület püspöke.

A besztercebányai evang. egyesület. 1908. évi november hó 8-án, vasárnap Bethlen Gábor-utcza otthona nagytermében a reformáció évi emlékünnepe alkalmából I. protestáns estélyét tartotta a következő műsorról: 1. Erős vár a mi istenünk. Dr. Luther Mártontól, 1. és 2. vers, éneklé a közönség. 2. A hitjavítás és nemzeti irodalmunk, írta és felolvassa Dr. Oravecz Ödön ur. 3. Gounod Ch.: Hymnus. Trio, előadják: zongorán Pisó Valéria urleány, hegedűn

Láng Zsigmond úr és harmoniumon Májér József úr. 4. Október 31. Irta Csengey Gusztáv, szavalja Moczokovcsák Jolán urleány. 5. Ne csüggedj el kicsiny sereg. Gusztáv Adolf svéd király éneke a lützeni csata előtt, éneklé Figuss Vilmos e. karmester úr vezetésével az egyesület férfikara. 6. Erős vár a mi Istenünk Dr. Luther Mártontól, 3. és 4. vers, éneklé a közönség. — A szép és megható műsorszámokból álló estély minden ízében pompásan sikerült.

Nyugalomba vonult tanító. A szarvasi egyház egyik érdemes tanítója, Laukó Mátyás nyugalomba vonult 40 évi szolgálata után. — Helyébe az egyház Varga Jánost, ennek helyébe Brózik Károlyt, ennek helyébe Rohoska Gézárt léptette elő.

Lelkészbeiktatás. A kolozsvári ág. hitv. ev. gyülekezet egyháztanácsa Fábry Viktor kolozsvári ev. hitoktató lelkésznek 1908. évi november 15. napján d. e. 10 órakor, a Kossuth Lajos-utcza evang. templomban tartja beiktatását. Az ünnepély sorrendje a következő: 1. Közének. 2. A hitoktató-lelkész beiktatása, végzi: Dianiska Frigyes evang. lelkész-elnök. 3. Az „Ifjusági Luther-Kör” karéneke. 4. Fábry Viktor hitoktató-lelkész beköszöntő beszéde. 5. Közének. 6. Oltári szolgálat, végzi: Fábry Viktor, hitoktató-lelkész. — Az istentisztelet befejeztével az evang. nőegyesület tagjai a templom kijáratánál a templom fűtés céljára kegyes adományokat gyűjtenek. — Az Úr áldása legyen ifju szolgájának szép működési terén.

Alapszabálymódosítás. A lelkészek tanulófiát segélyező intézet f. évi október hó 8-án tartott rendes évi közgyűlése az eddig érvényben levő alapszabályok alábbi pontjait a következőképen módosította: 29 § „a 9-ik § szerinti” szavak így bővítendők; »a 7 és 9 § szerinti lelkészi jelleggel bíró tagok.« — 29 § h) pontjában: „a költségvetésbe fel nem vett összegeket” helyett: „a költségvetésbe felvett összegeket” teendő. — A 36 § így szövegezendő: „A tagok járulékaiból a 3 §-ban körülírt módon s más forrásokból összegyűlt alaptőke kamatai, valamint a tagok járulékaiknak meghatározott hanyadrésze a segélyre jogosultak tanulófiainak segélyezésére fordítandó olyképen, hogy az évi jövedelemből a szükséges költségek levonása után „60—100 koronáig terjedő segély összegek osztassanak ki. — Az intézet megerősítésével 100 koronánál nagyobb segélyek is adhatók”. 38. §.: „csak a 9. §. szerinti” helyett: „csak a 7. és 9. §. szerinti” teendő. — 38. §. b) pontja így szövegezendő: „Azon lelkészfiak, akik első ízben részesülnek segélyben, a legkisebb segélyezést kapják s „csak imélt segélyezés esetén kaphatnak nagyobb összeget”, ha arra tanulmányaik és magaviseletük által érdemesekké teszik magukat.” — Ezen módosításokat a közgyűlés rendeletéből kifolyólag, azzal a szíves kérelemmel teszem közzé, hogy az intézet tagjai ezeket a kezükönél lévő alapszabályok példányaiba bejegyezni szíveskedjenek. — Kiváló tisztelettel: Orosháza, 1908. november hó 6. Okályi Adolf, intézeti ügyvivő.

Reformatioi ünnepély. A pápai evang. nőegylet, mint a P. H. írja: a reformáció emléknapiján, október 31-én, lélekemelő ünnepséget rendezett a gyű-

lekezeti nagy tanácssteremben. Az ünnepség az állami tanítóképző-intézet prot. növendékeinek karénekével vette kezdetét. Luther hatalmas énekét, az „Erős várunk“-at énekelték ünnepi, érzelmet keltő színezéssel. Majd Gyurácz Ferencz püspöknek a reformáció nagy vívmányait feltüntető, remek megnyitó beszéde után Thury Etele theol. akadémia tanár ült a felolvasó asztalhoz. Felolvasásának tárgyát a magyar prot. egyház leggyászosabb korából: I. Lipót idejéből vette s különösen a gályarabságra juttatott protestáns lelkészek szomorú sorsát oly szívet megindítóan rajzolta meg, hogy felolvasását mindvégig feszült figyelemmel hallgatta-, majd zúgó tapsviharral jutalmazta a tanácsstermet zsufolásig megtöltő közönség. A program további pontját egy zeneszám képezte. Biharinak „Rekviem fia halálára“ című művét adta elő a képzőintézeti ifjaknak zenekara, Kluge Alicze és Gyurácz Linus zongorakiséréte mellett. A jól begyakorolt s ügyesen előadott zenedarab nem tévesztette el hatását, valamint az a kiválóan jeles szavalat sem, melyet Benedek József theologustól hallottunk. Rózsavölgyi: „Vigadó“-ját pedig annyi bravurral játszották a képzőintézeti ifjak, továbbá Kluge Alicze és Gyurácz Linus, hogy e számot a lelkesen tapsoló közönség óhajtására meg is kellett ismételniök. Az ügyes vezető: Csapliczky Albert méltán dicséretet érdemel. Az ünnepély agilis rendezőjének, Czipott Géza másodlelkésznek alkalmi imája után az estély közénekkel fejeződött be.

A jolsvai evangélikus egyház templomában f. év november 15-én, vasárnap vallásos zeneünnepély lesz, Becht József miskolczi ev. főorgonista és zenetanár közreműködésével. Az ünnepély műsora: 1. Orgona sonata. D-dur. Dr. Volkmaról. Előadja Becht József. 2. A gyülekezetben. Hármasszólamú ének. Előadja a férfiak. 3. Mi atyánk. Ének solo. Lipitai János tanító orgonakiséréte mellett éneklő Szkalos Emil lelkész. 4. Orgona hangverseny. D. Volkmar B-dur allegroja. Előadja Becht József. 5. Erős várunk éneklő a férfiak. 6. Az igaz istentisztelet. Irta Sántha Károly. Szavalja Baltázár János lelkész. 7. A szent harang. Éneklő a gyermekkar. 8. Andaute F-dur. Dr. Volkmaról. Előadja Becht József. 9. Ároni áldás. Az ünnepély kezdete délután fél 5 órakor. Belépti-díj helyett önkéntes adományokat fognak gyűjteni a templom bejárataiban. A tiszta jövedelmet a város szegényeinek javára fordítják felekezeti különbség nélkül. A megfelelő arányt minden hitközség előjáróságának külön megküldik.

IRODALOM.

Képes Szent-Biblia, a német Tausend-Bilder-Bibel magyarba átültetett kiadása — mint örömmel értesülünk — legközelebb meg fog jelenni. Az érdeklődők szíves figyelmébe ajánljuk Kókai Lajos könyvkereskedő lapunk mai számában közölt hirdetését.

PÁLYÁZATOK.

A nagyszombati ág. h. evang. egyház lemondás következtében megüresedett egyik **tanítói állásra**

ezennel pályázatot hirdet. — Pályázhatnak olyan okleveles ág. h. evang. tanítók, akik a magyar-, német- és tót-nyelvben jártasak s akik az orgona-játékban nagyobb fokú gyakorlottsággal bírnak. Az állás javadalmazása évi 1200 korona alapfizetés, 120 korona a Szulovinyi-féle alapítványból és természetbeni lakás. A pályázati kérvények november hó 14-ig alulirothoz küldendők.

Kelt Nagyszombaton, 1908. évi október 26-án

Albrecht Géza,
ág. h. ev. lelk.

1-1

Káplánt keresek. Megkivántatik az általánosan előirt kellekeken kívül jártasság a gyülekezet nyelvében, amely tót. Fizetése 500 korona és teljes ellátás. Jogutódlás valószínű a közeli nyugalomba vonulásom után. Értekezhetni alulirothnál, esetleg elhalálózásom esetén Dr. Hruska János egyházfelügyelőnél.

Baradna (Gömörmegye), u. p. Nyustya.

Langhoffer Károly György.
ev. lelk.

1-1

Képes Szent-Biblia

(Tausend-Bilder-Bibel magyar kiadása).

Károlyi-féle, átdolgozott szöveggel. Előszavát írta **Kenessey Béla** püspök. — **Dr. Baltik Frigyes, Gyurácz Ferencz és Scholtz Gusztáv** püspök urak legmelegebb elismerése és ajánlásával. — Biblia-ismertetéssel ellátta és szerkesztette **Tóthfalussy József** ref. lelkész. — Egy kötetben, 26 czm. magas, 18 czm. széles. Angol ízlésű, legfinomabb színnyomatu és gazdagon aranyozott díszkötésben.

Tartalma: Teljes, átdolgozott szövegű szentírás és az Apokrifusok. **Dolci C., Dürer A., Lenardo da Vinci, Raffael és Rembrandt** 10 színnyomatu képei, ezenkívül a keresztyén világ legnevezetesebb festőművészei és szobrászai alkotásának 1000-nél jóval több, remek reprodukciója, melyek között a magyar művészeti remek is képviselve vannak. **(Ezek csak a magyar kiadásban.)** Közbeillesztett, vonatkozással bíró **tájképek**. Kellő számú megrendelés esetén díjtalanul adatik hozzá Luther vagy Kálvin arcképe nagy alakban.

Ára 34 korona.

Megrendelhető **4 korona beküldése** mellett, az összeg többi része szállításkor **utánvételeztetik**. A könyv utolsó ívei is már **sajtó alatt** vannak, kérem tehát a jelentkezést mielőbb, hogy megjelenés után azonnal, elsősorban expedíálhassam.

KÓKAI LAJOS

prof. irányu könyvkereskedése Budapest IV., Károly-u. 1.

Nyomatott Nyiregyháza Piringer J. utóda (Borbély Béla) könyvnyomdájában.